

1906: DRAADLOZE TELEGRAFIE BIJ DE LANDMACHT

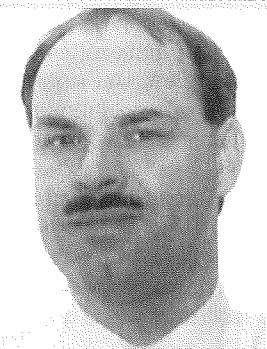
door: Wim Kramer

auteur

De heer drs. Wim H. Kramer mba mba, publiceerde eerder in INTERCOM een artikel over de historie van militaire verbindingen, in het bijzonder over de Lipkens Telegraaf uit de periode 1831 - 1839. Wim Kramer is onder meer als vaste medewerker verbonden aan het blad "VERBINDING", een vaktijdschrift op het gebied van mobiele communicatie, dat in het bijzonder gericht is op de diensten betrokken bij de hulpverlening en de handhaving van de openbare orde en veiligheid. Hij is bijzonder geïnteresseerd en kundig op het gebied van de huidige telecommunicatie maar zeer zeker ook op het gebied van de historische radio-communicatie en apparatuur.

De heer Kramer is woonachtig in Bunnik en werkzaam als directeur en algemeen manager bij KTL in Arnhem. Speciaal ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de Verbindingsdienst stelde hij onderstaand bijdrage samen over de vooroorlogse draadloze telegrafie bij de Koninklijke Landmacht.

Redactie

INTRODUCTIE

Najaar 1953 ging de bekende radio-omroepionier Willem Vogt als directeur van de AVRO en commissaris van de NRU met pensioen. Hij sloot daarmee een radioloopbaan af van bijna 50 jaar. Deze loopbaan begon in 1904, het jaar waarin hij als zeventienjarige terecht kwam bij de schoolcompagnie van de Genie in Utrecht. Hoewel voorbestemd om te worden opgeleid als opzichter der fortificatiën kwam hij terecht bij de telegraaftroepen van het regiment. Als in 1906 de eerste proefnemingen met de draadloze telegrafie - het woord radio bestond nog niet - bij het leger worden uitgevoerd is hij daar als militair actief bij betrokken. Dit artikel geeft een impressie van de eerste jaren van de draadloze telegrafie in het Nederlandse leger. De tekst is deels gebaseerd op hetgeen Willem Vogt in zijn column "Uit de Archiefkast" (1956 - 1962) en in zijn boek "Een leven met radio" (1973) heeft geschreven.

VOORSPEL

In het jaar 1896 werden door Marconi de eerste demonstraties gegeven van de draadloze overdracht van telegrafietekens aan de Britse PTT. Op 13 mei 1897 lukt het hem voor het eerst berichten te seinen over het Kanaal van Bristol. Dit succes leidde tot het oprichten van de eerste vaste Marconi-verbinding tussen het eiland Wright en het vasteland van Engeland; een afstand van 22 Km.

De door Marconi in Engeland behaalde resultaten wekten grote belangstelling in andere landen. Nog in 1897 brengt Prof. Slaby, op aandringen van de Duitse Keizer Willem II, een bezoek aan Marconi waarbij licentieverlening aan een Duitse firma wordt besproken. De onderhandelingen liepen echter op niets uit vanwege de absurde contractuele voorwaarden die Marconi stelde. Het gevolg was dat in Duitsland een geheel eigen ontwikkeling van de draadloze telegrafie tot stand kwam. Al in hetzelfde jaar demonstreerden Prof. Slaby en zijn assistent Georg Graf von Arco de draadloze telegrafie voor militaire toepassing aan keizer Willem II. Hiermee werd in Duitsland de ontwikkeling van voor het leger bruikbare stations in gang gezet.

In 1898 werd door Slaby en Von Arco de firma AEG opgericht en reeds een jaar later werd een eerste versie van een bruikbaar militair station geleverd. Bij de jaarlijkse oefeningen van het keizerlijke leger in de jaren 1900 en 1901 werd met goed gevolg gebruik gemaakt van draadloze telegrafie. In 1901 werd voor het eerst een draadloze verbinding gelegd tussen de Duitse marine

en het veldleger over een afstand van 30 Km. Bij de jaarlijkse oefeningen in 1902 werd een verplaatsbaar karrestation aan een cavaleriedivisie toegevoegd.

Concurrentie was er inmiddels volop. Marconi timmerde flink aan de weg en had in de maritieme sector een groot marktaandeel. Marconi trachtte met agressieve verkooptechnieken en contractuele beperkingen een monopolie te verkrijgen op de markt van de draadloze verbindingen. In Duitsland was behalve AEG ook de firma Siemens & Halske actief op dit terrein. De concurrentie was zo hevig dat de fabrikanten gratis apparatuur beschikbaar moesten stellen om mogelijke klanten te interesseren voor hun producten. De Duitse keizer begreep dat door deze concurrentiestrijd de ontwikkeling van de nieuwe technologie voor het leger in gevaar kon komen. Hij gaf dan ook de "keizerlijke wens" te kennen aan AEG en Siemens & Halske om de handen ineen te slaan bij de ontwikkeling van de draadloze telegrafie. Deze samenwerking resulteerde in de oprichting van de "Gesellschaft für drahtlose Telegraphie mbH, System Telefunken". [1], [2]

Veldstation in operationeel gebruik (1906)

NEDERLAND

In 1902 wordt in ons land voor het eerst de draadloze telegrafie in gebruik genomen met de verbinding tussen het lichtschip "Maas" en Hoek van Holland. In 1903 doet het Handelsblad te Amsterdam iedereen versteld staan door dagelijks berichten te

publiceren die door draadloze telegrafie werden ontvangen van de correspondent in Londen. Hiertoe was in het gebouw van het Handelsblad een Marconi-station ingericht. In eerste instantie werd dit niet geloofd. Men dacht aan een reclamestunt en dat in werkelijkheid postduiven werden gebruikt voor de ontvangst van de berichten.

Toen officieel zekerheid werd verkregen, werd van hogerhand de dienst opgeheven omdat die in strijd was met het telegraafmonopolie van de Staat. In 1904 werden door de Nederlandse Marine draadloze telegrafiestations ingericht in Den Helder en Amsterdam. Met ingang van 19 december 1904 konden schepen op zee telegrammen uitwisselen met het kuststation Scheveningen Haven, waarvan de exploitatie in handen was van de PTT. De eerste apparatuur van het kuststation werd geleverd door Telefunken. Pas op 1 januari 1906 werd Scheveningen Haven officieel geopend. In datzelfde jaar zou het leger voor gebruik te velde de eerste proeven nemen met draadloze telegrafie. Voor deze eerste proeven koos men voor apparatuur die beschikbaar werd gesteld door Telefunken.

GENIE

Het tijdstip waarop het orderboek binnenkwam op de chambree van de telegraaf troepen der Genie in Utrecht, was altijd vol spanning, zo schrijft Vogt. Het bevatte nieuws voor de volgende dag.

Citaat:

Het was voorjaar van 1906. Er hing wat ondefinieerbaars in de lucht, er was wat op til! Dat voelde je op je klompen aan. Daar was het orderboek: "Aangewezen voor proefnemingen met draadloze telegrafie, de genie telegrafisten Slingerland, Meurs, Balkenende en Vogt". De luitenant heeft de leiding over de proeven met toegevoegd twee sergeanten. Een mobilisatieorder A van de Generale Staf zou niet meer opschudding hebben teweeggebracht. Dit betekende op detachement gaan. Vrijheid en soms ingekwartierd bij burgers of slapen in hooibergen of hotels. Geen taptoe, geen reveille, werken op ongeregelde uren maar wat geeft dat: op avontuur! Proefnemingen met draadloze telegrafie? Weet iemand hier wat dat is? Dat is toch waanzin! Op de cursus was ons in het hoofd gehamerd dat de stroom van de pluspool komt, gaat naar blokje K, van K naar het werkcontact van de seinsleutel, over de as van de sleutel naar de bobines, van de bobines naar het rustcontact, van het rustcontact naar L2 en van L2 de lijn op. Juist ja, de lijn op. Hoe kan je telegraferen zonder electriciteit de lijn op te sturen? Lijn wil zeggen draad, kilometers draad. [4]

VONKZENDER

De Telefunken apparatuur die bij die eerste experimenten werd gebruikt was gebouwd op tweewielige houten karren met paard-

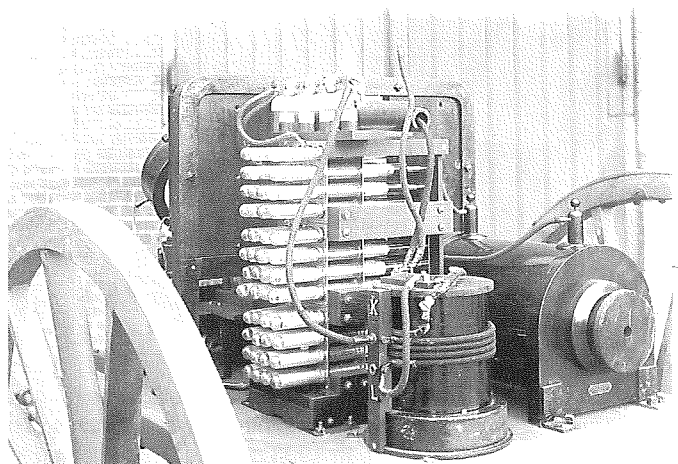

Militair karrestation.

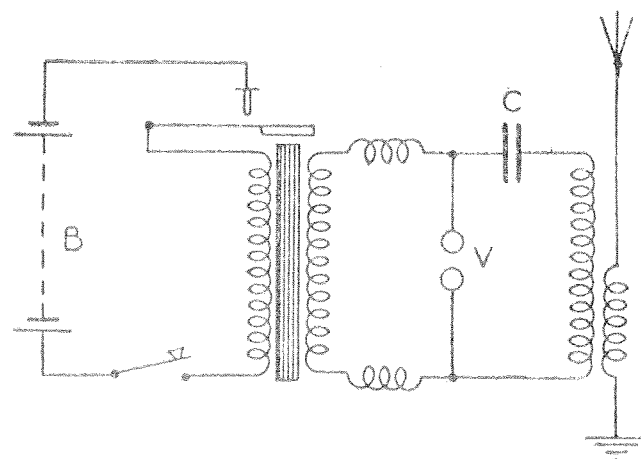
entractie. Het station bestond uit twee karren.

Eén kar bevatte een benzinemotor die een wisselstroomdynamo aandreef waarmee een wisselspanning van 500 Hz. werd opgewekt. De 1 kilowatt vonkzender met toebehoren was gehuisvest in een tweede kar. De afgestemde kring van de zender werd gevormd door een zelfinductie bestaande uit een grote spoel en een capaciteit bestaande uit een rek met Leische-flesjes, ter grootte van 4711 flaconnetjes. Gemakkelijk uitwisselbaar als er eens één "door piepte". De militaire golflengte was 1000 Meter (300 kHz.). De vonk was wat zij behoorde te zijn: een behoorlijke afstand tussen twee electroden, die bereid was te doen wat van een ongecompliceerde vonk verwacht mocht worden: sappig knetteren. Er werd gesleuteld in de hoofdkring, zodat de sleutelcontacten verwisselbaar waren na "afgebrand" te zijn; de violette vonken tijdens het seinen lieten er geen twijfel over bestaan of er wel "power" was. [6/1]

Gemeten naar de maatstaven van 1999 is het opgegeven vermogen van het station "bedrieglijk" te noemen. Het was in die jaren gebruikelijk om het door de primaire energiebron gelever-

1 Kilowatt vonkzender van Telefunken.

Principe schema van vonkzender.

de vermogen, in dit geval dus het vermogen geleverd door de 500 Hz. generator, als aanduiding voor het vermogen van het zendstation te gebruiken. Het rendement van de vonkzender was ook erg laag. Het 1 kilowatt karrestation zal in de praktijk op de gewenste golflengte hooguit enkele tientallen Watts hoogfrequent energie hebben afgegeven.

De door Vogt beschreven vonkzender is makkelijk te herkennen op foto 2. Doorgaans zat de zender in een dichte houten kar (zie foto 3) maar voor de foto heeft men het houten omhulsel verwijderd. Op de spoel aan de voorkant staat een draad recht omhoog met aan het eind een montage-oog. Dit is de antenne-aansluiting die normaliter is vastgemaakt aan de porseleinen doorvoerisolator in het dak van de kar.

Figuur 1. geeft het principe schema van een eenvoudige, afgestemde vonkzender. Vele varianten werden in die periode ontwikkeld. Waarschijnlijk werd het militaire karrestation al spoedig voorzien van een zogenoemde fluitvonkzender. Geïnteresseerden in de techniek van vonkzenders vinden een goed en helder geschreven overzicht in " Vijftig jaar VERON, Honderd jaar Radio". [3]

BRANLY COHERER

De eerste ontvangers bestonden uit een afgestemde kring die meteen werd gevolgd door een detector bestaande uit een Branly coherer. Er vond dus in de ontvanger geen enkele signaalversterking plaats en ook de Branly coherer is niet bepaald een gevoelige detector. De maximaal te overbruggen afstand werd in die begintijd dan ook behoorlijk beperkt door de zeer ongevoelige ontvangers.

Een Branly coherer bestaat uit een glazen buisje met twee platina elektroden aan de uiteinden. In het buisje tussen de twee elektroden bevindt zich een "snuifje" ijzer-nikkel vijlsel.

Deze coherer heeft echter een merkwaardige verschijnsel dat, voor zover mij bekend, tot op de dag van vandaag nog steeds niet bevredigend is verklaard.

Door het aansluiten van de coherer op een afgestemde kring en de coherer te voorzien van een gelijkspanning zal er in de ruststand niets gebeuren. Het ijzer-nikkel vijlsel heeft te weinig "samenhang" om er een stroom van betekenis doorheen te laten gaan en vormt dus een hoge weerstand. Wanneer nu echter de hoogfrequente kring door een hoogfrequent signaal wordt "aangesproken" gaan de ijzer-nikkel deeltjes opeens "samenklitten" en daardoor een lage weerstand vormen. Hierdoor zal een gelijkstroom door de coherer gaan lopen.

Op het moment dat het hoogfrequente signaal verdwijnt valt ook het ijzer-nikkel vijlsel weer los van elkaar en vormt de coherer weer een hoge weerstand. Er loopt dan geen stroom meer in de gelijkstroomkring. De weerstand van de coherer volgt dus het aan- en afwezig zijn van het hoogfrequente signaal en volgt daardoor het ritme van het seinen. De pulserende gelijkstroom in de cohererkring is dus een getrouwe kopie van het hoogfrequente signaal. Met de gelijkstroom kan een relais worden bekrachtigd dat een morseschrijver stuurt of het kan in een hoofdtelefoon hoorbaar worden gemaakt.

In de praktijk treedt echter het merkwaardige verschijnsel op dat de coherer "moe" wordt en na verloop van tijd een steeds langzamer respons krijgt. Dit houdt in dat de ijzer-nikkel deeltjes nog aan elkaar blijven zitten, ook als de hoogfrequente stroom niet meer aanwezig is.

Dit probleem kon praktisch worden opgelost door zachtjes tegen de coherer aan te tikken. Van "schrik" lieten de ijzer-nikkel

deeltjes elkaar dan weer los. Zo ontstond de Branly coherer met afklopper. Feitelijk een gewone bel waarvan het hamertje steeds zachtjes tegen de coherer tikt.

Citaat: Maar zelfs dit was niet voldoende op de lange duur. Er zat niets anders op dan het buisje in zijn fluweel beklede etui terug te leggen en een ander buisje te nemen. Na een rustpoos was het dan weer voldoende geregenereerd voor een volgende opneemronde. [6/IV]

LUCHTDRAAD

Het woord antenne moest in Nederland nog worden uitgevonden. Men sprak over de luchtdraad. De luchtdraad die bij het karrestation behoorde bestond uit enkele opvouwbare, levensgrote linnen vliegers, netjes verpakt in foedralen. De feitelijke antenne was het "vliegertouw" dat bestond uit metaaldraad, keurig opgerold op haspels. Al dat men nodig had was wat ruimte in het vrije veld en dan maar vliegeren onder toepassing van de techniek, die ruimschoots was opgedaan toen "de jongenskiel nog om de schouderen hing". Operationeel werd al spoedig het dienstteken "VS" overeengekomen. Het morsesignaal: punt-punt-punt-streep / punt-punt-punt werd gegeven als de vlieger te zotte capriolen maakte wanneer hij door een speelse wind werd aangegrepen of wanneer de wind ging liggen en de vlieger langzaam naar beneden zakte. VS (vliegerstoring): De ontvanger van dit teken betekende dan de voorbode van een komende stilte in het ontvangstation.

Een tweede dienstteken was "MS" (motorstoring). Dit signaal kwam in het algemeen minder onverwachts op het ontvangstation binnen dan het VS-teken, want al maakt een vlieger rare capriolen, het zendsignaal blijft in de ether. Het sputteren en rochelen van de motor was in het uitgezonden signaal reeds hoorbaar zodat men zich in het ontvangstation kon instellen op een spoedig te horen MS-teken, waarna tevens een lange periode met "radiostilte" te verwachten viel. [6/II]

BALLON

Om het al dan niet winnen van een veldslag te laten afhangen van de onvoorspelbare Nederlandse wind is onaanvaardbaar. Al spoedig werd het station dan ook voorzien van een "reservevlieger" in de vorm van een ballon.

In gevulde toestand was de ballon een worst van gele zijde ter grootte van een moderne tweekamerwoning. De ballon werd gevuld met waterstofgas waartoe vier loodzware metalen cilindres werden meegevoerd. Als de manschappen deze ballast wel eens verwensten, werden zij getroost met de mededeling dat de cilindres in gevulde toestand lichter waren dan leeg! [5]

Als de ballon te velde eenmaal was gevuld, kwam er een probleem bij. Immers men kon hem niet zomaar laten leeglopen als het station verplaatst werd naar een andere positie, want waar haal je in het veld nieuw waterstofgas vandaan? Tevens speelden ook overwegingen van zuinigheid een rol omdat we het gas uit de ballon na een proefneming niet mochten laten ontsnappen. Wij moesten de ballon in gevulde toestand meevoeren. Dat dit aanleiding kon zijn tot opmerkelijke voorvallen blijkt uit volgende ervaring van Vogt.

"Nadat we vanuit een veldlocatie ergens ten noorden van Zwolle met succes een verbinding tot stand hadden gebracht met Groningen werd de afstand tussen beide stations vergroot. De boel werd ingepakt waarbij telkens weer bleek hoe uitgeslapen de constructeurs waren geweest in het benutten van de beschikbare ruimte. We vertrokken richting Kampen. Twee magerre huurpaardjes trokken de wagens stapvoets voorwaarts en daarachter volgden wij met de gevulde ballon. Langs de IJsseldijk bij Genemuiden en Zwartsluis dienden wij herhaaldelijk naar de rivieroever af te dalen om de boerenwagens gelegenheid te geven tot passeren. Onze enorme gele worst maakte de paar-

den zo overstuur dat zij op hol dreigden te slaan. In Kampen werd de zaak weer opgesteld en een nieuwe verbinding tot stand gebracht. Daarna zouden we per trein naar Utrecht terugkeren. Het was verleidelijk om te proberen de gevulde ballon heelhuids thuis te brengen, zonder in conflict te komen met de waarheid en de stationschef. Op het vervoerbiljet werd onder "omschrijving der goederen aangeboden ter vervoer" ingevuld: Cylinder-vormige textielen houder voor vluchtige stoffen. Maar op de vermelding: "Inhoud 50 m3 en gewicht 10 Kg" kwam de argwanende chef toch even poolshoogte nemen. Zijn onthutsing bij het zien van de ballon mengde zich met een zweem van verontwaardiging over een vermoeden tot misleiding dat in hem oprees. Wij verdroegen zijn berispende blik met een gematigd schuldbesef omdat onze korporaal, die in het burgerleven nog zou uitgroeien tot een uitstekend advocaat, spitsvondig betoogde dat textiel als vaatwand nimmer de cilindervorm kon aannemen zonder medewerking van de buitenwaartse druk van een vluchtige stof in gasvorm. Helaas, het redde niet de inhoud van onze ballon. De goederen hebben een lichtontvlambaar, om niet te zeggen explosief karakter zei de chef en deswege zeggen de spoorwegen "niet thuis". Met trieste gezichten werd door ons de slurf van de ballon geopend". [6/III; VI]

TEGENGEWICHT

Behalve een antenne heeft een zender voor een optimale werking ook een aardverbinding nodig. Bij het karrestation was om ook op dorre, zandige terreinen een goed effect te hebben een "tegengewicht" (tegencapaciteit c.q. aardnet) aan de uitrusting toegevoegd. Dit aardnet bestond uit een "loper" van koper gaas dat één meter boven het maaiveld geïsoleerd aan piketpaaltjes werd uitgespannen. Citaat: Dat men van de hoogfrequente stromen die door zo'n aardnet lopen een fikse "opduvel" kan krijgen werd door ons al spoedig vastgesteld. [6/I]

NACHTEFFECT

Over de voortplanting van radiogolven was in die beginjaren van de draadloze telegrafie nog niet zoveel bekend, zo schrijft Vogt. Bij onze proeven ontdekten we op een gegeven moment dat het tot stand brengen van de verbindingen in de nacht aanzienlijk beter gelukte dan overdag. De tekens waren des nachts sappig en vet: de coherer van Branly scheen de nacht ook te verkiezen boven de dag. Voor de vooruitgang van de wetenschap was dit een zegen maar voor diegenen die op hun nachtrust gesteld waren was het een ramp. Onze luitenant was een resultaat gericht man en zo werden we al snel nachtarbeiders. Dit betekende dat er in het holst van de nacht moest worden gevliegerd en aangezien de wind in de loop van de nacht gaat liggen kwam ook de ballon weer op de proppen en die werd bij het krieken van de dag weer een speelbal in de ochtendbries. Maar de resultaten mochten er zijn. De afstanden die werden gehaald waren indrukwekkend. Nederland was weldra te klein om nog nieuwe records te vestigen. Het nare hiervan was dat er nu geëxperimenteerd ging worden met het verhogen van de gedistribueerde antenne capaciteit en er met twee, drie en zelfs vier antennedraden gewerkt ging worden. Dit betekende dat er in teamverband dus twee, drie of vier vliegers moesten worden opgelaten en omhooggehouden. Twee, drie of vier vliegers die men in een donkere avond of nacht niet meer ziet, hebben de neiging om er met behulp van een speelse, onbetrouwbare nachtwind een spelletje van te maken en het gevolg is een onontwarbare kluwen "luchtdraad". [6/V]

Bij een optredende windstille of een dalende vlieger is het zaak om het vliegertouw, in ons geval de antennedraad, zo snel mogelijk in te korten. Lukt dit inpalmen met de hand niet snel genoeg dan is een beproefde techniek het vliegertouw even om het lichaam te wentelen. Bij experimenten in de buurt van Deur-

Een radio-afdeling van de Genie tijdens manoeuvres.

ne deed een man van onze nachtploeg dit ook. Helaas zat het hem niet mee. Toen hij, voor de anderen onzichtbaar, als een menselijke solenoïde midden in de nacht op de hei zijn best stond te doen om de vlieger in de lucht te houden, kreeg de KNIL kolonel van Tongeren, die deze proefnemingen actief meemaakte, de ingeving om een serie X'en (de voorloper van het VVV teken) te gaan seinen. Als door een miljard spelden gestoken en onder het uitstoten van rauwe geluiden in de richting van de kolonel, voerde de man met de antenne draad om zijn lijf een wilde krijgscans uit. Wat staat die man daar te tandakken zei de kolonel, toen een schijnwerper in de richting van de kreten werd gericht. Houdt u even op met seinen zei de bevelvoerende luitenant. "Hij heeft een aanval van radio Sint-Vitus-dans". [6/VII]

EPILOOG

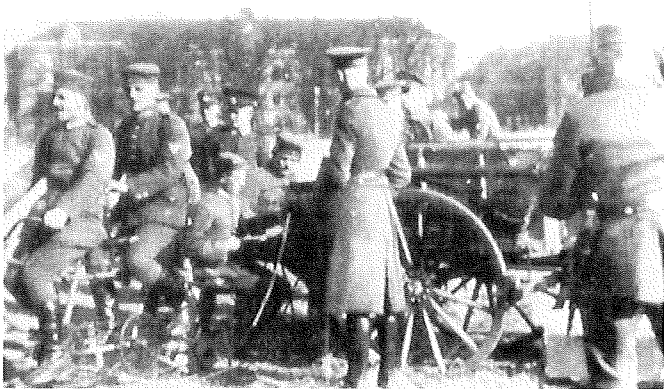
Ondanks de succesvolle experimenten werd de eerste apparatuur die in 1906 door Telefunken ter beschikking was gesteld niet aangekocht. [5]

Het leger ging ruim een jaar later over tot de aanschaf van enkele karrestations waarvan de apparatuur ook als draagbare installatie kon worden gebruikt. Deze nieuwe generatie apparatuur was lichter, had kleinere vonkzenders en verbruikte minder energie. Ook bleek het gebruik van vliegers en ballonnen in de militaire praktijk lastig en was ook niet altijd wenselijk want hierdoor zag de vijand al van verre waar het draadloze station was opgesteld. Het bleek dat met antennes die tussen masten werden gespannen ook goede resultaten werden behaald. Aan de uitrusting van de stations werden dan ook antennemasten toegevoegd. Die kleinere apparatuur kon behalve door een benzine motor/generator ook worden gevoed uit spierenergie.

Citaat: Hiervoor waren trapfietsen waaraan een dynamo was gekoppeld beschikbaar. Het juiste tempo was proefondervindelijk bekend geworden en nieuwelingen die er in vliegende vaart op de fiets "vandoor gingen" deden de zekering doorpiepen. Van deze zekeringen werd altijd een groot aantal meegevoerd want het is merkwaardig hoevelen de verleiding niet kunnen weerstaan om er een schepje bovenop te doen. Onze luitenant legde zoals altijd een grote en niet aflatende ijver aan de dag bij de proefnemingen. De jongens die hem daarbij terzijde stonden hadden er tegen twee uur, half drie in de nacht op een miezerige hei in Brabant wel eens zó tabak van dat het verlangen naar een dekbed de overhand kreeg op hun bewondering voor de geheimen van de ether.

Op een nacht van eindeloze proefnemingen met kwart, halve en hele vonkafstanden, zat de laatste zekering in de dynamo toen

Energievoorziening anno 1917.

er een infanterie patrouille terug kwam van een nachtoefening. De luitenant-commandant was weg van het radiowonder en nog meer van de radiofiets. Het was hem aan te zien dat zijn voeten jeukten om een spurtje te wagen. Toen de genie-luitenant even uit het zicht was om wat aan het aardnet te veranderen informeerde de infanterist bij "de jongens" of hij niet eens met zijn niet technische maar gespierde benen een nummertje mocht weggeven op de fiets. "Vraag het onze commandant was ons antwoord en als hij het goed vindt kunt u meteen proberen om het record te verbeteren want hoe harder men trapt hoe verder er wordt geseind".

In collegiale welwillendheid gaf de radiocommandant toestemming en onder grote belangstelling van zijn patrouille besteedde de infanterie luitenant het stalen ros. Er volgde toch een sprint met als gevolg dat hij een record vestigde in het laten doorbranden van de zekering. Nog geen kwartier later konden we op huis aan. [6/XIX]

Hoe lang de karrestations bij het leger in gebruik zijn gebleven is mij niet bekend. In de Eerste Wereldoorlog werden karrestations door het Duitse leger nog volop gebruikt. Bekend is wel dat in 1915 de eerste radio-auto's bij het Nederlandse leger werden

ingevoerd. Willem Vogt heeft de verdere ontwikkeling van de draadloze bij de Genie echter niet meer meegemaakt.

Citaat:

In het voorjaar van 1911 liet de majoor-commandant van het technisch bataljon, R. Scheffer, mij weten dat ik bij hem moest verschijnen. Hij vroeg me: "Heb je zin om bij de PTT in Indië te dienen om daar de draadloze telegrafie mee op te bouwen?" Het leek me een fantastische toekomst en zei het in die geest. "Kom mee, dan bespreken we een paar details al wandelende want er zijn me hier te veel pannen op het dak" (meeluisteraars). De wijze waarop mijn Indische carrière is ingeleid is me in het geheugen gegrift want zelden zag men een sergeant met een majoor vriendschappelijk pratend over het kazerneterrein van de Damlust kazerne in Utrecht wandelen. Aan de "inwendige dienst" gaat zoiets niet achteloos voorbij en de kazerne lag dan ook plat van de geruchten. Deze wandeling betekende mijn afscheid van de militaire dienst. De firma Noordhof aan de Lange Viestraat in Utrecht nam mij de maat voor een burgerpak en ik trad in dienst van de Indische PTT. Met de Prinses Juliana vertrok ik op 13 mei 1911 naar Batavia.[4]

BRONNEN:

- [1] "Vom Knallfunken zum Datenfunk", A. Engelmann, Uitg. AEG-Telefunken, Ulm, 1975 (?) (p.10 -11)
- [2] "Radio zenders en ontvangers", J. Corver, Uitg. Diligentia, Amsterdam, 1944, (p.8 - 17)
- [3] "Vijftig jaar VERON, Honderd jaar Radio", D.W. Rollema, Uig. St. servicebureau VERON, Arnhem, 1995. (p.35 - 45)
- [4] "Een Leven met Radio", W. Vogt, Uitg. Semper Agendo bv., Apeldoorn, 1973 (ISBN 90 60 86 5901) (p.17 - 21)
- [5] "Radio-pionier Willem Vogt verlaat de Nederlandse omroep", Radio Electronica, september 1953 (p.7)
- [6] "Uit de Archiefkast" maandelijks column van W. Vogt verschenen in Radio Bulletin van mei 1956 t/m december 1962. Hiervan gebruikt: I, mei 1956; II, juni 1956; III, juli 1956; IV, augustus 1956; V, september 1956; VI, oktober 1956; VII, november 1956; XIX, november 1957; XXXVII, juli 1959; XLII, november 1959.

MAJOOR HAMELINK INGENIEUR BIJ TECHNISCHE STAF

In 1995 begon kapitein Ron Hamelink met de academische studie aan de Technische Universiteit Delft in de richting Technische Bestuurskunde.

De studie werd vorig jaar augustus succesvol afgesloten met de afronding van de studieopdracht onder de titel 'Naar een EDI-beleidsplan voor de Delta Container Divisie.

De inmiddels tot majoor bevorderde Hamelink vervulde na de afronding van zijn KMA-opleiding in 1988 startfuncties bij 120 Rayonverbindingscompagnie om vervolgens, in de periode 1991 - 1993, werkzaam te zijn bij de afdeling plannen van het toenmalige Commando Verbindingen Koninklijke Landmacht (later de afdeling Commandovoering en Informatievoorziening van de Directie Operatiën van de Landmachtstaf). Binnen deze afdelingen was hij in het bijzonder belast met de planning van tactische telecommunicatie systemen.

In 1993 werd hij, in de nadagen van de Nederlandse inbreng aan

de MFO-missie, uitgezonden naar het NL-detachement in de Sinai.

Na zijn terugkeer uit de Sinai en voorafgaand aan zijn studie was hij nauw betrokken bij de oprichting en implementatie van 135 Vbdostcie van 11Vbdat (MND(c)).

Onlangs beëindigde majoor ir. R.J.M. Hamelink de cursus Stafdienst aan het Instituut Defensie Leergangen. Inmiddels is hij geplaatst bij de Directie Materieel en werkzaam bij de productiegroep Commandovoerings-, Informatie- en Simulatie Systemen (CISS) van de systeemgroep C3I.

Bestuur van de Vereniging Officieren Verbindingsdienst en de redactie van INTERCOM wensden majoor Hamelink veel succes in zijn carrière binnen het Dienstvak van de Technische Staf. ■

Redactie

Bron: Orgaan van de Vereniging van Hoger Technisch Gevormde Officieren van de Koninklijke Landmacht.

WEBSITE VOV URL: WWW.VOV.MINDEF.NL
actueel wachtwoord: zodiac
webmasters: maj. P.J.J. Louvenberg, elnt B.F. Omlo